

Nr 221.

Av herr **Hamrin**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ordnande av parti-handeln med petroleum.

En konsumtionsartikel av utomordentlig betydelse för hela den svenska allmänheten är fotogen. För erhållande av densamma äro vi emellertid helt och hållet beroende av utlandet. Oaktat den elektriska belysningen användes i allt större utsträckning, är ändock fotogenåtgången stadd i hastig stigning. År 1911 infördes sålunda i vårt land 118,117,651 kg. lysolja mot 85,029,746 kg. år 1907.

Importen hit har sedan flera år tillbaka skett genom för ändamålet bildade aktiebolag, i vilka aktiemajoriteten, såvitt bekant, innehaves av utländska fotogenbolag eller firmor. Sålunda torde det mäktiga Standard Oil Company, eller dess intressenter, förfoga över aktiemajoriteten i fem svenska fotogenbolag, och ett annat amerikanskt fotogenbolag, Pure Oil Company, vilket numera »kontrolleras» av Standard Oil, i tre. Under förra året arbetade här oavhängigt av nyssnämnda amerikanska bolag ännu ett importbolag, men detsamma nödgades mot slutet av året upphöra med sin verksamhet.

Att detta förhållande icke varit eller är till fördel för den köpande allmänheten är uppenbart. Tidvis har visserligen uppstått konkurrens, men denna har merendels icke länge pågått. Genom överenskommelser och uppgörelser, träffade av de amerikanska bolagens representanter i utlandet, har densamma upphört och följden har blivit högre priser för allmänheten och hårda villkor för köpmanskåren. Sålunda ingingo i början av förra året åtta av de här i landet arbetande bolagen en överenskommelse, enligt vilken

likalydande försäljningskontrakt förelades var och en, som av ifrågasvarande bolag till lägsta pris ville köpa fotogen. Några utdrag ur åsyftade kontrakt torde visa karaktären av desamma. De innehålla nämligen bland annat följande bestämmelser: »Skulle jag (köparen) under avtalstiden icke uteslutande från Eder taga hela mitt behov av raffinerat petroleum, förbinder jag mig utan att detta avtal däri-genom häves att för varje från annat håll rekvirerat fat petroleum, oavsett emballage och leveranssätt, till Eder betala ett efter varje överträdelse genast förfallet skadestånd av kronor fem (5: —) per fat. Jag är skyldig att på anfordran framlägga räkningar över från annat håll möjligen gjorda köp». Kontrakten äro gällande i tre år räknat från och med medio av förra året och enligt bestämmelserna fortlöper avtalet därefter år från år, såvida detsamma icke uppsäges minst sex månader före näst påföljande 1 juli. I de »Allmänna bestämmelser», som äro bindande för köparen, heter det vidare: »Köparen förpliktigar sig, att varken direkt eller indirekt sälja eller överlåta av säljarna köpt petroleum till säljarnas konkurrenter eller deras avnämare. Med köparens hela behov förstås, att köparen icke äger rätt att köpa petroleum från annan firma». Då det vidare i meromnämnda kontrakt stipuleras, att säljarna ensamma för varje särskild leverans äga rätt bestämma priset, är det uppenbart, att köparen är fullkomligt i händerna på sin leverantör. Denna förbjuder honom sålunda, icke blott att köpa från annat håll, om han det kan och finner detta förmånligare, utan leverantören bestämmer också, till vilka han får sälja den vara han köpt och betalt. Genom att säljaren ensamt är den, som bestämmer priset, kan han ju, sedan konkurrensen tillintetgjorts, hänsynslöst driva priset i höjden. Vad en så relativt obetydlig prispförhöjning som två öre per kg. betyder, framgår därav att densamma åsamkar den svenska allmänheten en merutgift för lysoljor av nära två och en halv miljon kronor per år, räknat efter 1911 års import.

På grund av dessa förhållanden, då ett utländskt trustbolag genom monopolisering av partihandeln med petroleum, söker skattlägga en av svenska folkets oumbärligaste förnödenhetsartiklar, anser jag att ett så utomordentligt tillfälle föreligger, att statsmakterna böra med uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område samt ingripa reglerande och stödjande. I en tid, då allmän och berättigad klagan höres över dyrtid, är det än mer nödigt att ej tillåta att en så viktig konsumtionsartikel onödigtvis fördyras. Det torde emeller-

tid göras den invändningen, att några åtgärder från statsmakternas sida att minska den påpekade olägenheten icke kunna vidtagas, på grund av att petroleumhandeln i hela världen behärskas av Standard Oil Company. Så torde emellertid icke vara fallet. Utom räckhåll för denna trusts inflytande finnas flera petroleumproducerande firmor i såväl Amerika, Asien och Europa, och Standard Oils oerhörda välde på denna marknad består i själva verket huvudsakligast däri, att den förstått att slå under sig transporten och partihandeln.

Att icke enskild företagsamhet är tillräcklig att upptaga kampen mot detta mäktiga intresse är uppenbart, bland annat därför att för transporten och upplaget fordras mycket dryga anläggningskostnader, vartill medel givetvis äro svåra att skaffa i och för en strid mot så mäktiga fiender.

Denna fråga är icke begränsad endast till vårt land. Även på andra håll har densamma varit föremål för statsmakternas intresse, och bekant torde vara att den tyska riksregeringen framlagt ett förslag om att ordna fotogenhandeln genom statens försorg på så sätt, att ett enskilt bolag, vilket staten skulle kontrollera, skulle få monopol på partihandeln. Huruvida detta sätt skulle vara för våra förhållanden det bästa, lämnar jag därhän; andra vägar äro måhända för vårt land tänkbara.

Oomtvistligt torde emellertid vara, att saken är av den betydelse, att kraftiga åtgärder äro av behovet påkallade.

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter vederbörlig utredning, framlägga förslag till sådant ordnande av partihandeln med petroleum, att konsumenternas intresse blir på bästa sätt tillgodosett.

Stockholm den 1 februari 1913.

Felix Hamrin.